

לע"נ ר' יצחק זאב הלוי ז"ל
בן ר' אליעזר שלום הלוי ז"ל
לע"נ מרת לאה אלטע הדס ע"ה
בת ר' יעקב הלוי הי"ד

גליון מס' 604

המאמר השבועי שבת אורה

כיתצא

אזהרה המורה: העלון מיועד אך ורק לרציניים שיודעים את חשיבות התפילה, ובשעת התפילה לא מעיינים בעלון ובשאר דברים. לעילוי נשמת ר' דב בן ר' מאיר יוסף ז"ל

בהשקפה ראשונה

מאמרי השקפה. מוסר והנהגות

מעשה שבא אב ל"סטייפלר" רבי יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל, והתלונן שבנו בעל מידות רעות. הציע לו ה"סטייפלר" שילמד עמו בספר "ארחות צדיקים". זהו ספר נעים, שביכולתו להשפיע גם על נפשות צעירות. לאחר תקופה בא שוב והתלונן שהמצב אף גרוע יותר... שאלו ה"סטייפלר": "איך שכנעת את הבן ללמוד איתך את הספר?" והאב השיב: "דברתי איתו 'ברחל בתך הקטנה'. אמרתי לו שהוא בעייתי, ושמצבו הידור הצריך התייעצות עם גדול הדור. וכשלמדתי איתו הוכחתי לו כמה הכל נוגע אליו, כמה הוא חסר במידותיו. הכיתי על קודקודו ואמרתי לו 'תשתנה. תשתנה'." ה"סטייפלר" נרעש, והרעים על האב בקולו: "קלקלת הכל!..." והוסיף: "הכיצד ישפיעו הדברים על הבן כאשר הוא שומע מילים קשות ונוקבות שכאלו?... היית צריך לדבר אליו בצורה הפוכה. לומר לו: ספר זה הוא ספר נפלא מאד, ואני מחפש חברותא שאוכל ללמוד יחד איתו את תוכנו של הספר בקביעות. והיות שאני אוהב ללמוד איתך, אולי תסכים ללמוד יחד איתי?"... (לדמותו של מחנך)

בכל ערב מסר רבי אריה לוי זצ"ל שיעור בבית הכנסת "אהל רחל" אשר בשכונת "כנסת" בירושלים, ובשבתות בין מנחה למערב דרש בפרשת השבוע. אשה אחת, שהיא עצמה היתה עדינה ובעלת נימוסים נאים, אך בעלה אדם פשוט ללא חינוך וללא תרבות, באה פעם לרבי אריה וביקשה ממנו שישוחח עם בעלה שינהג עמה בכבוד הראוי ולא בחרפות וגידופים או במכות, כמנהגו לעתים. רבי אריה לא רצה לשוחח על כך עם הבעל באופן ישיר, הואיל וחשש שמא הלה יכה לאחר מכן את אשתו כ"עונש" על שהתלוננה על התנהגותו כלפיה. וכאזהרה לעתיד שלא תעז לחזור ולהתלונן עליו. ניצל רבי אריה את עובדת השתתפותו של האיש בשיעור שהינו נתון בשבת, וקשר לפרשת השבוע את דברי הרמב"ם "וכן ציוו חכמים שיהא אדם מכבד את אשתו יותר מגופו ואוהבה כגופו" (הל' אישות פ"ט ה"ט). רבי אריה האריך בנושא זה תוך הזכרת מאמרי חז"ל שמדברים על כך, והסביר כי השם הטובה עליו. באותה שעה ישב בבית הכנסת רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל. ישב מן הצד והקשיב גם הוא לדבריו של רבי אריה לוי, תלמידו משכבר הימים. לאחר תפילת מעריב ניגש אליו רבי איסר זלמן ואמר לו: "ישר כוחך רבי אריה! דברך ממש פקחו את עיני. הנני שקוע כל הזמן בלימוד ובחובותי של הבעל בכבוד אשתו לא התעמקתי כל כך!!! נדרה רבי אריה מדבריו של מורו ורבו. שכן הרי הוא עצמו נהג להיכנס לפחות פעם בשבוע לביתו וראה את יחס הכבוד ההדדי ששורר בין רבו לבין הרבנית... מסתבר שדווקא נאון הדור קיבל את "התוכחת", בעוד זה שהדברים היו מכוונים אליו ספק אם שם לב אליהם..." (בדרך עץ החיים)

המשגיח, רבי זיידל אפשטיין זצ"ל, כשהיו באים אליו בחורים נבוכים ומבולבלים, ולא יודעים את נפשם. מה צריך לעשות באלול. אולי להוסיף חומרות... והוא עונה להם שצריך להמשיך ולעשות בדיוק מה שאתה עושה, ללמוד ולהתפלל וכו'. רק היות ויסוד פגם החטא הוא הריחוק, שאדם המרה את רצון קונו והתרחק ממנו, ואפילו את עבודת ה' שלו עושה 'מלומדה' ולא זוכר שעושה רצון קונו, ולכן עיקר עבודתו של בן תורה באלול לזכור שאלו ימי רצון וקרבה - "אני לדודי ודודי לי", ולראות שכל עבודת ה' תהיה בבחינה זו. היינו: אני לומר כי זה רצון ה', אני מתפלל כי זה רצון ה', וכך בכל מצוה ומעשה לזכור את הקב"ה. וגם ב'סוד מרע', כך, להשתדל להזכיר לעצמו שעושה רצון קונו. וכך להכנס לעבודת המלכויות... (קדוש אלול)

פרשה ופירושה

לקט פירושים על פרשת השבוע

פי תצא למלחמה על איביך ונתנו ה' אליך בידך ושבת שבי: כבר נודעה הקושיא, שבתחילת הפסוק נאמר "כי תצא למלחמה על איביך - לשון רבים, ומשמע שבמלחמה זו משתתפים אויבים רבים, ואילו בהמשך הפסוק נאמר "ונתנו ה' אליך בידך" - בלשון יחיד, משמע שישנו רק אויב יחיד אשר צריך להכניע אותו, היתכן? וכך ביאר בזה רבי מרדכי גיפטר זצ"ל ראש ישיבת 'של' בארה"ב: כפי שנודע מקדמונים, המקרא שלפנינו מרמז אודות מלחמת היצר ותחבולותיו. והנה כאשר היצר הרע יוצא למלחמה נגד האדם, הוא בא באופנים שונים ובדרגים מגוונים, עד אשר נדמה לו לאדם כי ישנם אויבים רבים הנלחמים כנגדו, שהוא לא יגדל בתורה, בתפילה, ביראת שמים, ושיתרשל בקיום המצוות. אולם האמת היא - כי כולם הם אויב אחד ויחיד! אלא שהוא לובש צורה ופושט צורה, וכמאמר חז"ל (סוכה נב). "שבעה שמות יש לו ליצר הרע"... ועל כן על האדם לדעת, כי ברגע שהוא ילחם כנגד יצרו הרע וינצח אותו, אזי הוא הכריע את אויביו כולם! ובכך יבוא ביאור לשון הפסוק: "כי תצא למלחמה על איביך", כאשר האדם יוצא למלחמת היצר, הוא סבור שיש לו אויבים רבים, אלא שלאחר זמן, כאשר הוא מנצח את המלחמה, הוא רואה כי באמת לא היה לו אלא אויב אחד - היצר הרע, ונתנו ה' אליך בידך" - לשון יחיד. (לאהבי תורתך)

שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך והארכת ימים: בשתי מצוות כתבה התורה ברכת אריכות ימים, בכבוד אב ואם ובמצוות שילוח הקן. אמר הגאון מוילנא, שלמות האדם ניכרת רק כאשר יודע לנהוג בשתי מדות הפוכות, אם יודע רק לנהוג במידה אחת אין זו הוכחה לגדלותו, שכן אפשר שטבעו נוטה למדה זו, אף אם הוא עושה מעשי חסד, יכול להיות שאין זה נובע מהתגברות ורצון לעשות מה שצריך, כיון שאף אם לא היה צריך לעשות כך, היה עושה כך מחמת נטיית לבו. מתי נבדק האדם אם הוא באמת עושה מה שצריך, כאשר יודע לעשות שני הפכים, ובכך מראה הוא שאינו עושה רק מה שנוטים לו ומה שהוא נמשך אליו, אלא הוא עושה את רצון ה' ולכן אדם שיוודע לעשות שני הפכים אלו, גם מצוות כיבוד אב ואם שהיא מצווה של רחמנות, וגם מצוות שילוח הקן שהיא מצווה של אכזריות, מראה הוא שהוא עובד לפי ציווי ה', והוא נשלם בשלמות הטוב וזוכה לאריכות ימים, וזה מה שאמר הקב"ה לאברהם אבינו אחרי העקידה "עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה", כי אמנם אברהם אבינו עשה הרבה חסד כל ימיו, אבל מתי נתגלה גדלותו, כאשר הראה שהכל הוא לפי רצון ה', והראיה לכך, שהרי כאשר הקב"ה מצווה אותו לעשות להיפך ממה שהוא רגיל כל ימיו, לעקוד את יצחק, שזה נגד כל ההרגל של אברהם לעשות רק חסדים, ואברהם עמד בנסיון, ולכן הראה הוא "כי ירא אלוקים אתה". (אוהבי תורתך)

השמר בנגע הצרעת לשמר מאד ולעשות ככל אשר יורו אתכם הכהנים הלויים כאשר צויתם תשמרו: לעשות: רבי אשר רוזנבוים זצ"ל מוטיקי תלמידי ישיבת "ראדין" עוד לפני מלחמת העולם הראשונה, כותב בספרו ("מעדני אשר") שה"חפץ חיים" זצ"ל הסביר פעם מדוע התמסר במיוחד לחבר ספרים דוקא על איסור לשון הרע ורכילות כמו הספרים חפץ חיים ושמירת הלשון והסביר שבכל התורה כולה כמעט ולא מצינו שלש אזהרות בפסוק אחד, "השמר" "לשמור מאד" "תשמרו לעשות" ללמדנו כמה חמורים חטאי הלשון השקולים כנגד כל העבירות שבתורה ומה עלולים חטאים אלו להביא על מדברם ומדה טובה מרובה מכך הוא גם הסיק מה רב שכר המונע עצמו מלדבר. (לחתך עליו)

תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח: אינה רק אזהרה שלא לשכוח, אלא גם מעין נבואה שלא יתנו לנו לשכוח - כי בכל דור ודור לא יתן העמלק של אותו דור ליהודי לשכוח, וינסה להרע לו בכל דרך אפשרית. (ילקוט מאיש לדעוה"ה העמק דבר)

סיפור מההפטרה

ועל הכל...

"פרפראות"

מעשה באחד שהלך לבקר בשכונת "מאה שערים" בירושלים. בדרכו פגש בו ילד קטן כבן חמש שהעמיד בפניו שאלה ישירה: למה אתה מהלך ללא כיסוי ראש? וזה השיב: רואה אתה את השמים הכחולים הפרושים מעל לראשנו, זאת הכיפה שלי. הילד הירושלמי לא נשאר חייב תשובה, הרים עיניו והסתכל יפה לעבר רעמת בלוריתו של האיש כשהוא אומר בפליאה: ראש כליכך קטן, למה לו כיפה כל כך גדולה? (אוצר חיים)

"ענין של טעם"

הטעם שברכת כוהנים נאמרת בסוף התפילה, כיון שבכל פעם בזמן שביית המקדש היה קיים, כשהשלימו את עבודת הקובנות, היו הכהנים מברכים את ישראל, כמו שנאמר "וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם" וכתוב "כה תברכו וגו' ולפי שהתפילות במקום תמידין תקנום, תקנו לברך את ישראל בסוף כל תפילה. ודרשות ופירושי רבינו יונה

"מפי כתבם"

כולנו מחפשים גדלות. נפשנו כבר קצה ממצבנו, אנו רוצים כבר להתפלל שחרית כמו שצריך. גם מנחה. שהשבת שלנו תהיה כמו שהיא צריכה להיות. אנו רוצים לתקן את עצמנו... אבל הרי נסינו זאת שוב ושוב, ומזעזע לראות כמה פעמים כבר נכשלנו... לכן ברצוני להציע דרך כיצד להשיג גדלות אמיתית. הדבר אפשרי אם נקפיד על אחד מיסודות היהדות - הסגולה הגדולה ביותר להצלחה בכל העניינים, היא הכנה. נזכר לומר לעצמנו רופא שצריך לבצע ניתוח לב פתוח. אם הוא אדם כן, אחראי ואנושי, ראשו יהיה תפוס בהכנת הניתוח מספר שעות לפני הניתוח בפועל, באופן כזה הוא מגיע מוכן לניתוח. והנה, כיצד נראית תפילת מנחה אצל אנשים מסויימים? חמש דקות לפני השקיעה הם פתאום נזכרים "אוי, לא התפללתי!" זה תופס אותם בפתאומיות, בלי הכנה מוקדמת. או יהודי המגיע הביתה בשעת ערב מאוחרת, הוא כבר מתחיל להתכונן לשינה, ואז הוא נזכר "אוי, לא התפללתי מעריב!" כיצד יראה המעריב הזה? גם מי שקם בבוקר וישר רץ לתוך בית הכנסת כדי "להפוס" שחרית, או מי שסיים לאכול ונזכר שהוא צריך לברך, כל דבר שנעשה בפתאומיות ובלי הכנה מתאימה, יעשה באופן לקוי לכל היותר. הייתי בדרום אמריקה. ידעתי שאתפלל שחרית בברזיל בנחיתת ביניים. מעולם לא הייתי בברזיל. חשבתי לעצמי: "כאשר אתפלל שם שחרית, מי יודע כמה ניצוצות קדושה אוכל להעלות משם. אולי במקום הזה, בשדה התעופה, מעולם לא התפלל אדם. אולי אפתח שם שער חדש בשמים". מחשבות כאלו התרוצצו במוחי. כאשר אדם מכין את עצמו, המעשה הוא בהתאם. כשמגיעים לעשות מצוה במצב של "הגני מוכן ומוזמן", עם הבנה של מה שעושים, זה נראה אחרת לגמרי. צריך להתרגל לזה, לא לעשות דברים ללא הכנה. נדגים איך עושים זאת "למעשה". נתאר יהודי שחוזר הביתה בשעות הערב. הוא רוצה להתפלל מנחה. שיאמר ולפחות יחשוב: "הריני מוכן ומוזמן". שיחשוב לעצמו לפני התפילה: "עכשיו אני הולך להתפלל מנחה. מהי המשמעות של תפילת מנחה? מהי המשמעות של לעמוד לפני כסא הכבוד... (רבי שמשון פיינקס זצ"ל)

"מקום לשאלה"

שאלה: איך יתכן שאדם יעבור על איסור, רק אם נעשה שלא בכונה, אבל אם נעשה בכונה, לא יעבור על האיסור?
תשובה: לגבי עומר השיכחה, שנאמר "לא תשוב לקחתו" שהאיסור לקחת רק אם הוא שכה, שזה בלי כונה, אבל אם הניח בכונה, יכול לקחת את אותו עומר.

פי ימין ושמאל תפריצי ודורצו גוים יירש וערים נשמות יושבו: רבי אברהם יצחק הלוי וינקלשטיין נולד בשנת תרנ"ט, בעיר המחוז מריאמפול, בדרומה של ליטא. הוא גדל הרחק מחיי תורה, ואף נשא אישה נכרית, רח"ל, שילדה לו בן אחד. במשך הזמן עבר לסלבודקה שבקובנה, ועבר שם כמנהל חשבונות. היות שמראה פניו לא הסגיר את יהדותו, המשיך לנהל את חייו ללא חשש גם לאחר הכיבוש הגרמני, יום אחד החל לחשוב על מצבם של אחיו היהודים, ובסקרו את המאורעות העוברים עליהם תהה "האם אכן היהודים הם העם הנבחר. אביו, שכבו מזמן לא היה בחיים, נגלה אליו בחלום ופתר לו את החידה מכיוון שונה לחלוטין: "דע לך, בני, שהאמת עם בני ישראל, אבל אוי להם לבניו של מקום אשר חטאו והשחיתו, ואביהם שבשמים נפרע מהם". החלום המדהים חרת בנפשו רושם בל ימחה, ועודדו לשוב אל אביו שבשמים. מכאן ואילך חזר בתשובה שלמה עד שנהפך והיה לאיש אחר. 42 תעניות התענה, והרבה תפילה לקב"ה שיקבלו בתשובה שלמה. כשנה ומחצה התנהל כך לעצמו, עד שהחליט כי בעצם כוונת אביו הייתה, כי יצטרף לאחיו וישתתף בגדולם. הווי אומר, לעזוב את מצבו הבטוח מחוץ לגטו, ולצאת אל אחיו היהודים לראות ולהשתתף בסבלותם. אז גמר בליבו להיכנס לגטו קובנה ויהי מה. רבי מרדכי צוקרמן זצ"ל, ידידו ורעו של רבי מרדכי פוגרמנסקי זצ"ל בנישו קובנה, ואשר פעל יחד עם ה"בעל תשובה" גדולות ונצורות בשנות המלחמה ולאחריה, הסביר לימים את משמעות הדבר. "היה זה צעד לא פשוט כלל. הוא היה יכול להמשיך לשהות כל הזמן אצל אשתו הנכרית והיה שמור מהנאצים, כיוון שלא ידעו שהוא יהודי. אבל הוא נכנס לגטו, והיה זה בשנה השלישית של הגטו - שנה קשה מאוד. והוא נעשה בעל תשובה נפלא מאוד". על מה שקרה עימו מכאן ואילך מספר הרב זלמן קרממן: "בבלוק האבן שבו התגורר רבי מרדכי פוגרמנסקי, נערך מניין קבוע בלתי רשמי לכל המבקשים להתפלל, בניגוד להוראת המפקדה הנאצית האוסרת כל תפילה. יום אחד, בשווי מעבודתי הלכתי להתפלל ערבית, וראיתי במקום יהודי לא מוכר. דומני שהיה אז כבן חמישים. מאן דהו ביקש ממני ללמוד עם אותו אדם סידור וחומש, דברים בסיסיים וראשוניים ביותר. הסכמתי. וכך, מדי יום ביומו, לעת תפילת הערב, הייתי פוגש בו ומלמדו את האליף-בית ביהדות. בהזדמנויות אלו סיפר לי כמה פעמים את סיפורו. האיש היה כה חזק ואיתן בדרכו החדשה, עד כי לא הניח לדלג אף על יום אחד של לימוד. השאיפה להתקדם ולהשתלם בערה בעצמותיו, והוא ביקש להשלים וללמוד עוד ועוד. ערב אחד באתי והודעתי לו כי היום אני עייף מאוד וחלש, ולא נוכל ללמוד. בל נשכח כי היה זה אחרי יום ארוך של עבודת פרך על ידי הגרמנים הארורים, שמע הבעל-תשובה את הודעתי והתאכזב מרה. זה לא יאמן, אבל האיש המבוגר הזה פרץ בכבי אמיתי מכל הלב, ממש בדמעות שלישי, ולא הותיר ביד' כל ברירה. מובן שגם באותו ערב למדנו. עם הימים הפך לצדיק אמיתי, עובד ה' עם כל הלב ובכל הרצינות והמסירות. מישפרס עליו את חסותו היה רבי מרדכי פוגרמנסקי, בכישוריו וסגולותיו הפלאיים בנה ועיצב את אישיותו של ה"בעל תשובה" והעלהו לדרגות גישאות, עד שמכירו ויודעו העידו בו שראו עליו את חותמו של רבי מרדכי. תיאורים רבים נשמעו על דרגתו הגבוהה בעבודת ה'. אך לדורות יסופר על פעולות הצלה עצומות שפעל בימים האיומים ההם. בתוככי גטו קובנה כלכל ופרנס את יושבי הגטו; לאחר המלחמה קומם וייסד מחדש את מוסדות הדת והקהילה בקובנה; פרס מאות ילדים ממגורים ומבתי יתומים. בארץ ישראל ניהל מערכה נגד הממסד השלטוני שפעל להעברה על הדת של ילדי העולים, וייסד עבורם מקום לימוד יהודי אותנטי. בשרשרת ארוכה של מעשים גדולים וכבירים למען אחיו היהודים, מאז כניסתו מרצונו לגטו קובנה ועד ימי חיפה של מדינת היהודים, הצליח לפעול גדולות ונצורות למען העם ותורתו, להציל לחיים מאות אנשים, ועוד אלפי ילדי ישראל לחנך לתורה, כאשר רבים מהם יצאצאיהם יושבים והונים בתורה עד היום הזה. (ד"ר מרדכי פוגרמנסקי)

מפתחמי אורייתא

פתגמים, נצנוצי מחשבה, ורעיונות בדרכה של תורה

העיקר להתרגל בזכירת האמונה, שהכל בידי שמים. (חזון איש)
אל יהיו פניך זעומות נגד עוברים ושבים, וקבל אותם בפנים מאירים. (הרא"ש)
אל תאמר במה שלא תדע. אדע. פן תחשד במה שתדע. (רבי שלמה אבן גבירול)